

Наслідком вирішення проблеми енергоефективності повинно стати:

- забезпечення за нормальної ситуації безперебійного постачання споживачам доступних енергоресурсів належної якості, а в екстремальних умовах - задоволення мінімально необхідного попиту соціально-значущих споживачів;
- ефективне використання енергоресурсів, що сприятиме переведенню держави на енергозберігальний шлях розвитку та зменшення енергоемності виробництва товарів та послуг;
- задоволення вимог економічної, виробничої, екологічної та соціальної безпеки.

Список літератури: 1. Закон України «Про енергозбереження» // Відомості Верховної Ради. - 1994. - №30. 2. <http://www.naer.gov.ua>, 3. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату. // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>, 4. Жовтянський В.А., Стогній Б.С. Енергоефективність в Україні: мала проблема великої економіки? // Дзеркало тижня. - 2004. - №47 (522).

Надійшла до редколегії 09.08.2012

УДК 330.1:339.9

А.М.РОГОЗЯНСЬКА, здобувач, ХНУ імені В.Н.Каразіна, Харків

ПІСЛЯКРИЗОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Рассмотрены пути и способы снижения неопределенности развития мировых финансовых рынков

Ключові слова: фінансова криза, індикатори та показники кризи, регуляторні нормативи, координація.

Розглянуто шляхи та способи зменшення невизначеності розвитку світових фінансових ринків

Ключевые слова: финансовый кризис, индикаторы и показатели кризиса, регуляторные нормативы, координация.

The ways and means of reducing the uncertainty of the development of the global financial markets are considered

Keywords: financial crisis, indicators and indexes of crisis, regulator norms, co-ordination.

Вступ. Фінансизація економічного життя супроводжується як позитивними, так і негативними наслідками. На жаль, світова спільнота не змогла винайти надійні запобіжники щодо нейтралізації негативних рис фінансизації, наслідком чого стала остання світова фінансова криза. Разом з тим, ця криза стимулювала поглиблення досліджень інституційного забезпечення розвитку фінансових ринків, розроблення інструментарію

© А.М.Рогозянська, 2012

прогнозування та передбачення негативних наслідків фінансизації. Розвиток кризових явищ у фінансовому секторі економіки показав, що витoki цих явищ мають у своїй основі дію комплексу об'єктивних та суб'єктивних чинників, кожний з яких у неоднаковій мірі піддається впливу з боку суспільства в плані обмеження його руйнівного потенціалу. Тому питання розробки механізму впливу на ці чинники, який враховував би неоднаковий ступень керованості кожного з них, є актуальним науковим завданням.

Постановка завдання. У сучасній науковій літературі ведуться активні дослідження з цих питань. Одні автори зосереджуються на розкритті природи та тенденцій розвитку фінансової економіки як однієї з форм економічного розвитку в умовах глобалізації (до них відносяться, зокрема, Г. Барсегов [3], О. Халіна [10]). Інші роблять акцент на формуванні інститутів розвитку в процесі модернізації економіки в цілому та фінансового сектору та його окремих сегментів, зокрема (останні праці І. Бабух та В. Кравця [2], В. Корнівської [4], В. Макарова, В. Горбачова, В. Желтоносова та Ю. Колотова [6], І. Манцурова [7], Ю. Симачова, М. Кузика та Д. Іванова [9]). Низка досліджень присвячена питанням прогнозування фінансових криз (статті І. Лу'кьяненко [5], С. Прокопович та С. Тутової [8]). Поряд з цими інструментальними дослідженнями, спрямованими на обґрунтування практичних заходів щодо вдосконалення механізму попередження фінансових криз, активно досліджуються питання мотивації фінансової активності економічних суб'єктів та ступеню її відповідності суспільним інтересам, прикладом чого стали цікаві роботи таких авторів, як Дж. Акерлоф та Р. Крентон [1], Н. Барберіс [13], Р. Бенабо [14], Р. Фісман та Е. Мігель [10] та ін. Крім того, спеціальному дослідженню піддаються такі чинники впливу на стабільність фінансової системи, як лобістська діяльність із супроводу законодавства про фінансові ринки (Д. Іган та П. Мішра [19]), рівень соціальної диференціації та ступень доступу до фінансових інститутів (А. Деміргуч-Кунт та Л. Клеппер [17], М. Кумхоф та Р. Рансьєр [20]), система рейтингування боргових цінних паперів (П. Гаврас [18]), мережеві зв'язки фінансових інститутів (С. Міною [22]), система статистичних показників та індикаторів стану фінансового сектору (А. Бургі-Шмельц та А. Леоне [15]) та інші [12, 16, 21].

Але, на жаль, поки що переважає опис кожного з цих та інших чинників окремо один від одного, внаслідок чого залишається незрозумілим питання щодо пріоритетів у розробці окремих елементів системи прогнозування та розпізнавання фінансових криз.

Мета статті – розкрити зміст чинників зростання ризиків функціонування фінансових ринків в умовах глобалізації та обґрунтувати можливі способи зменшення цих ризиків засобами державного регулювання.

Методологія. Для дослідження цих питань необхідно відійти від орієнтації на єдиний методологічний підхід, оскільки природа кризових явищ у фінансовому секторі економіки є багатофакторною, тому її належне врахування передбачає застосування міждисциплінарних підходів, зокрема, методології

інституційного аналізу, яка дозволяє врахувати неекономічні чинники фінансової поведінки інвесторів, а також протиріччя державного регулювання фінансових ринків.

Результати дослідження. Одна з причин несподіваності та раптовості останньої світової фінансової кризи полягала у відсутності надійної системи індикаторів раннього сповіщення щодо наростаючих фінансових дисбалансів. Особливо це стосується діяльності небанківських фінансових установ. Крім того, докризова система моніторингу стану фінансових ринків практично жодним чином не відображала мережових взаємодій окремих ланок світової фінансової системи. До цього слід додати, що національні статистичні спостереження фінансових ринків також практично ніяк не відображали зміни стану державних фінансів та динаміки цін на нерухомість. І нарешті, слабким місцем системи сповіщення щодо наростання ризиків стала відсутність надійного механізму своєчасного розповсюдження відповідних даних.

А. Бургі-Шмельц і А. Леоне у зв'язку з цим цілком слушно зазначають, що доступ до правильних даних має найважливіше значення при проведенні аналізу економічних тенденцій і подій. Без нього неможливим є прогнозування ймовірного напрямку розвитку економіки в майбутньому або визначення причин, у силу яких минулі економічні події розгорталися так, а не інакше.

Наприклад, майже половина фінансових ризиків залишаються прихованими, оскільки частка фінансових операцій, що проходять через банки, є значно меншою, ніж десять років тому. Традиційно ризик означав головним чином банківський ризик. Але ризики, що виникають у зв'язку з так званою «тіньовою банківською системою» (мережею інститутів спільного інвестування), можуть бути більш значними і/або іншими. Все більш актуальним стає завдання доповнити банківську статистику більш якісною інформацією про небанківські фінансові установи і нефінансові корпорації. Їх значення різко зростає, але наслідки для стабільності фінансової системи поки ще не цілком зрозумілі [див.: 15].

Окрім запровадження нових засобів моніторингу ситуації на фінансових ринках за допомогою розширення кола охоплюваних спостереженням об'єктів, слід внести суттєві корективи до чинних механізмів, покликаних забезпечувати стабільність розвитку цих ринків. Насамперед це стосується діяльності рейтингових агенцій. Зазвичай пропозиції щодо такого реформування стосуються чотирьох напрямів – удосконалення нормативів діяльності цих структур, заміна приватних агенцій на державні, скасування взагалі самого механізму рейтингування та запровадження нових вимог щодо капіталу гравців фінансових ринків. Кожен з цих напрямів має свої переваги та вади.

Вдосконалення нормативів передбачає зміну діючих правил, але зі збереженням по суті незмінною нормативної ролі агенцій. Нормативи можна посилити у напрямку забезпечення більш відкритого характеру діяльності цих структур. Так само може бути змінено метод оплати їхніх послуг з метою усунення конфлікту інтересів. Регуляторні органи можуть піти ще далі та

встановлювати допустимі значення точності оцінок рейтингу Але при цьому в принципі неможливо усунути сутнісний конфлікт між приватними стимулами і суспільною необхідністю в точності рейтингу для регулювання. Альтернативою може стати настільки детальне регулювання діяльності приватних агенцій, що вони стануть по суті державними структурами. Цей підхід може істотно послабити конфлікт інтересів і обійдеться значно дешевше, ніж створення нового державного рейтингового агентства.

У свою чергу, одна або дві приватні агенції можна поставити під державний контроль, або всі такі структури можна виключити з регулювання і замінити їх новим державним відомством. Але створення такого відомства може стати невідомим для окремих країн і призвести до інших проблем, таких як надмірна зарегульованість процедур визначення рейтингу. Так само дослідники відзначають проблемність створення такого відомства на наднаціональному рівні, оскільки для цього необхідно міжнародне співробітництво і довіра. У кінцевому рахунку, вирішивши таким чином певні проблеми конфлікту інтересів, держава створить нові проблеми відносно рейтингу суверенних позичальників, які будуть присвоювати рейтинг самим собі або цим буде займатися структура, що належить їм (повністю або частково). У таких країнах, як Україна, додатково виникне проблема забезпечення довіри і незалежності від політичного впливу.

Найбільш простим рішенням здається ліквідація рейтингування та повернення до простих і чітких вимог щодо мінімального розміру капіталу для позичальників. Такий режим був би більш передбачуваним і простим в застосуванні та моніторингу для органів регулювання. Повернення до нормативів дозволить усунути помилки в судженнях, що випливають із змін рейтингів, хоча визначення відносин буде предметом серйозних суперечок. Спрощення, ймовірно, також скоротить можливості ухилення учасників ринку від правил. Але при цьому спрощені правила відносно капіталу можуть підвищити вартість залучення коштів, що може обмежити фінансову діяльність і негативно позначитися на економічному зростанні. Крім того, оскільки спрощені правила не враховують різниці між окремими видами ризиками, вони можуть створити порочний стимул для банків до збільшення кредитування більш ризикованих структур, тим самим підвищуючи вірогідність майбутніх фінансових криз. Тому відносна простота цієї пропозиції і відсутність інститутів щодо її реалізації обійдеться урядам дешевше за усі інші.

Що стосується вимог до капіталу, то цей метод спирається на ринкові оцінки при визначенні розміру капіталу, який організація повинна постійно підтримувати. Замість кредитного рейтингу для оцінки структури ризиків активу використовувалася б ринкова ціна. По суті, сума капіталу, необхідного для зберігання цінних паперів з фіксованим доходом, була б пов'язана з її прибутковістю. Це теж сприяло б більшій прозорості та прогнозованості розвитку ринків. Але, як зазначає П. Гаврас, для повної реалізації можливостей такого підходу необхідні місткі і ліквідні ринки і ним, можливо, доведеться

доповнити вимоги до мінімального і максимального капіталу, зробивши його варіантом простих правил відносно капіталу [див.: 18].

Важливу роль у зменшенні ризиків розвитку фінансового сектору має забезпечення належного функціонування інституту лобіювання. Як відзначають Д. Іган та П. Мішра, у передкризовий період лобісти від гравців фінансових ринків у парламентах багатьох розвинених країн успішно перешкоджали запровадженню заходів, які могли б дозволити органам регулювання своєчасно реагувати на деякі безвідповідальні методи кредитування і подальше розширення невикплати кредитів в строк і відчуження заставної нерухомості, які, на думку більшості, зіграли головну роль в розпалюванні кризи. За даними некомерційної організації «The Center for Public Integrity», яка базується у Вашингтоні та проводить журналістські розслідування, у 2009 р. мав місце зв'язок між ініціаторами непершокласних кредитів, більшість з яких збанкрутували, і лобіюванням, спрямованим проти жорсткішого регулювання іпотечного ринку. Більш того, банки продовжували активно лобіювати проти більш жорстких нормативів і реформи фінансового регулювання навіть в той час, коли ця індустрія зазнавала фінансових труднощів і страждала від негативного висвітлення в ЗМІ в зв'язку з її роллю в економічній кризі. Як показують дослідження, неефективність системи регулювання, в якій певну роль відігравав політичний вплив банківсько-фінансового лобі, могла бути однією з причин обвалу на іпотечному ринку США в 2007 р., що до осені 2008 р. переріс з локальної кризи США в гірший епізод глобальної фінансової нестабільності з часів Великої депресії 1930х рр. [див.: 19].

Слід також зазначити, що криза виявила наявність таких чинників зростання ризиків, на які раніше взагалі не зверталось уваги. Серед таких чинників – зростання рівня диференціації доходів у суспільстві, яке є дуже актуальним для України.

М. Кумхоф та Р. Рансьєр підкреслюють, що загальною рисою досвіду основних країн із значним дефіцитом платіжного балансу є різке посилення нерівності доходів в останні десятиліття, вимірюване часткою доходу, що дістаються найбагатшим п'яти відсоткам шкали розподілу доходів країни. Це посилення нерівності сприяло погіршенню сукупного співвідношення між заощадженнями та інвестиціями найбагатших країн по мірі запозичення незаможним і середнім класами у багатих і в іноземних кредиторів. Це, разом з іншими факторами, може призвести до дефіцитів рахунку поточних операцій. Економічне моделювання показує наявність зв'язків між нерівністю доходів і дефіцитом рахунку поточних операцій [20].

Це пояснюється наступним.

Найбагатші верстви отримують задоволення не тільки від споживання, яке має свої природні межі, але й від накопичення багатства, включаючи фінансове багатство, що дозволяє розширювати розміри кредитування менш заможних домогосподарств. Тому частина реакції верхньої групи на збільшення її доходу виражається в збільшенні кредитів нижній групі.

Це дозволяє нижній групі продовжувати споживання незважаючи на те, що вона заробляє значно меншу частку доходів. Відповідно, пропозиція кредиту від верхньої групи і попит нижньої групи на кредит зростають одночасно. Тому ймовірність дефолту нижньої групи зростає зі збільшенням розміром боргу, який накопичується з часом.

У відкритій економіці завдання фінансування попиту нижньої групи на позикові кошти після негативного шоку доходів спільно вирішують верхня вітчизняна група і іноземці. Це дозволяє верхній групі вкладати більшу частину зростання її доходу у внутрішні активи та споживання, ніж це було б можливо в закритій економіці. Але зовнішнім результатом стає погіршення рахунку поточних операцій. За зростанням диференціації доходів часто слідує політичне втручання для підтримки рівня життя нижньої групи, реальні доходи якої не ростуть. Це зазвичай робиться не шляхом усунення причин нерівності (таких, як послаблення позиції нижньої групи на колективних переговорах або перенесення податкового тягаря з верхньою групою на нижню), а стимулюванням політики, знижує вартість запозичення для фізичних осіб і фінансових інститутів.

Окрім негативного впливу на фінансову стабільність з боку зростаючої соціальної диференціації, важливу роль у підтримці економічного зростання та зменшення ризиків фінансової діяльності відіграє рівень доступу домогосподарств до фінансових ринків. Як показують останні дослідження, 50% дорослого населення у всьому світі не мають рахунків у фінансовій організації - банку, кредитній спілці, кооперативі, поштовому відділенні або організації мікрофінансування. Ці 2,5 мільярда дорослих, не охоплених банківською системою, не мають надійного місця для заощадження коштів і, як правило, користуються лише обмеженим доступом до кредиту. А без рахунку у фінансовій організації людям важче отримувати заробітну плату, грошові перекази та державні виплати. Результати проведених досліджень показали різкі відмінності по регіонах, країнах і окремих характеристиках (таких, як стать, освіта і вік). Згідно з базою даних «Global Findex» Світового банку, рахунок у банку мають 89% дорослих у розвинених країнах, порівняно з 41% у країнах, що розвиваються. Серед бідних верств населення рахунки мають 23% дорослих, що живуть на менш ніж 2 долари в день. У масштабах всього світу рахунок у банку мають 55% чоловіків та 47% жінок. Найбільш поширеними причинами відсутності банківського рахунку є: відсутність достатньої кількості грошей для використання рахунку (65% респондентів), дорожнеча або віддаленість банків або рахунків (25% і 20% відповідно) і відсутність необхідних документів (18%). Ці причини дозволяють припустити, що скасування фізичних, бюрократичних і фінансових бар'єрів дозволило б розширити використання банківських рахунків і супутні їм фінансові переваги.

Істотною інновацією в процесі розширення фінансових послуг в країнах, що розвиваються стало недавнє введення «мобільних грошей». У країнах Африки на південь від Сахари 16% дорослих повідомили, що вони використовували мобільні телефони для оплати рахунків або відправки і

отримання грошей. Приблизно половина цих дорослих в інших відносинах не охоплена банківською системою. Однак середній загальносвітовий рівень використання мобільних грошей в країнах, що розвиваються, становить всього 5%, що свідчить про збереження регулятивних та інших бар'єрів для введення мобільних грошей в інших регіонах.

В цілому в світі 36% дорослих відповіли, що вони заощаджували кошти в останні 12 місяців, але лише 22% дорослих повідомили, що вони тримають заощадження в банку або іншій фінансовій організації. Приблизно 9% дорослих у всьому світі позичали кошти в банках в останні 12 місяців, порівняно з 23 відсотками, які позичали гроші у друзів і родичів. У країнах, що розвиваються, ще однією поширеною альтернативою (або доповненням) заощадження коштів у банках є місцеві ощадні клуби, які знайшли розповсюдження, зокрема, в Західній Африці і Латинській Америці [докладніше див.: 17].

Висновки. Вихідним моментом реформування системи державного регулювання фінансових ринків має бути реформа освіти. Традиційний підхід до оцінки цієї ролі базувався на суто кількісному вимірюванні кількості років навчання в школі. Але, як показала фінансова криза, значну роль у її розгортанні зіграли помилкові уявлення економічних суб'єктів при прийнятті економічних рішень щодо інвестування у похідні фінансові активи. Головним чинником, що вплинув на ці рішення, був, на нашу думку, недостатньо збалансований підхід, який не забезпечив належне врахування моральних ризиків. Тому економічна освіта не повинна обмежуватись вивченням суто технічних інструментів інвестування, а має формувати у інвесторів адекватний рівень відповідальності.

Важливим чинником збільшення ризиків функціонування фінансових ринків у довгостроковій перспективі є посилення диференціації доходів: оскільки посилення такої диференціації наштовхується на небажання незаможних домогосподарств скорочувати свою частку у сукупному споживанні, це стимулює надмірне розростання споживчого кредиту завдяки лібералізації механізму кредитування і тим самим прискорює досягнення часткою кредитів домогосподарств у ВВП критичного рівня, розростання фінансового сектору економіки та зменшення його сталості внаслідок падіння рівня реального забезпечення заборгованості домогосподарств.

Свій внесок у прискорення настання фінансової кризи зробив і інститут лобіювання. Сам по собі цей інститут не повинен оцінюватись негативно, оскільки в окремих випадках його застосування здатне сприяти запровадженню нових прогресивних інститутів та зняття перепон для економічного зростання. Але так само очевидно, що цей інститут може використовуватись у вузькоогоїстичних інтересах окремих груп гравців фінансових ринків (наприклад, представників банківського бізнесу) задля створення необґрунтованих конкурентних переваг. Тому необхідно розрізняти два типи лобіювання – егоїстичне та суспільно корисне та встановлювати різні режими його реалізації в трансформаційній економіці, з урахуванням того, що навіть в розвинених країнах такого розрізнення ще й досі не започатковано.

Фінансова криза показала, що самі по собі інститути фінансового ринку не забезпечують його сталого розвитку. Яскравим прикладом цього є система надання кредитних рейтингів, яка переродилась у корупційний механізм штучного спотворення економічного потенціалу та надійності новітніх фінансових інструментів. Сама передача частини регуляторних повноважень від держави до кредитних агенцій є проявом неефективності державного регулювання, оскільки держава, по суті, передає регулюючі повноваження приватним фірмам, але продовжує нести відповідальність за загальний результат. Тому механізм кредитних рейтингів має двоїсту природу, яка полягає в тому, що рейтингові агентства, будучи, з одного боку, приватними структурами, які залежать від замовників (позичальників), а не від користувачів (кредиторів), а з іншого боку, одночасно входячи до системи державного регулювання фінансових ринків, здатні спотворювати об'єктивні тенденції руху цих ринків, створюючи постійно діючий чинник підриву довіри та сталості розвитку економічної системи.

Так само криза довела, що не має бути пріоритету для якогось різновиду макроекономічної політики на фінансових ринках. Традиційно вважалося, що такий пріоритет належить монетарній політиці. Але зміст останніх змін у регуляторних процедурах показує суттєве зростання ролі фінансової політики, яка вимагає всього укріплення держбюджетів та наполегливе формування міцних страхових фінансових резервів як гарантійного засобу нейтралізації наслідків майбутніх криз.

Що стосується банківської системи, то тут нагальною проблемою є запровадження обмежень щодо концентрації банківського капіталу та посилення рівня керованості іноземних філій комерційних банків з боку регуляторів країни перебування. Такі обмеження доцільно запровадити і в інших секторах фінансового ринку (включаючи небанківські фінансово-кредитні установи та інститути фондового ринку) з метою зменшення системних ризиків функціонування фінансового сектору, пов'язаних з мережевими взаємодіями найбільших суб'єктів фінансових ринків.

Список літератури. 1. Акерлоф Дж., Крэнтон Р. Экономика идентичности. Как наши идеалы и социальные нормы определяют кем мы работаем, сколько зарабатываем и насколько несчастны. - М.: Карьера Пресс, 2010. - 224 с. 2. Бабух І.В., Кравець В.І. Інституційна роль банківського сегменту у розвитку ринку фінансових послуг // Статий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал.- 2011.- № 1. - С. 301-305. 3. Барсегов Г. Г. Финансомика как новейшее направление экономической науки // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. - 2010. - № 2 (31). - С. 35-40. 4. Корнієська В. О. Роль інститутів розвитку в процесі соціоментальної модернізації українського суспільства// Бизнес-інформ.- 2012.- № 5.- С. 16-20. 5. Лук'яненко І. Г. Оцінка ймовірності настання кризових явищ у фінансовому секторі України // Бизнес-інформ.- 2011.- № 5.- С. 51 – 54. 6. Макаров В. В., Горбачев В. Л., Желтоносов В. М., Колотов Ю. О. Новая экономика: интеграция рынков финансовых и инфокоммуникационных услуг. - М.: Academia, 2009. - 224 с. 7. Манищев І.Г. Інституційне планування в системі державного регулювання економіки: монографія.-К.: НДЕІ, 2011.- 655 с. 8. Прокопович С. В., Тутова С. О. Оцінка та прогнозування впливу соціально-демографічних факторів на фінансовому ринку// Бизнес-інформ.- 2011.- № 5.- С. 58 – 62. 9. Симачев Ю., Кузык М., Иванов Д. Российские финансовые институты развития: верной дорогой? // Вопросы экономики.- 2012.- № 7.- С. 4-29. 10. Фисман Р., Мигель Э. Экономические гангстеры. Коррупция, насилие и бедность национальных масштабов.- М.: Альпина Бизнес Букс, 2012.- 302 с. 11. Халіна О. В. Фінансомика як сучасна форма господарського розвитку//

Бизнес-информ.- 2012.- № 1.- С. 169 – 173. **12.** Andersen C. Rethinking Economics in a Changed World // Finance & Development.- June 2011.- Vol. 48.- № 2.- P. 50-52. **13.** Barberis N. Psychology and the Financial Crisis of 2007-2008 <http://faculty.som.yale.edu/nicholasbarberis/cp10.pdf>. **14.** Bénabou R. Groupthink: Collective Delusions in Organizations and Markets <http://www.econ.yale.edu/seminars/microt/mt08/benabou-080910.pdf>. **15.** Burgi-Schmelz A., Leone A. It All Falls into Place // Finance & Development.- September 2012.- Vol. 49.- № 3.- P. 50-51. **16.** Kotlikoff L. J. A Hidden Fiscal Crisis // Finance & Development.- September 2010.- Vol. 47.- № 3.- P. 30-33. **17.** Demirguc-Kunt A., Klapper L. Access to Banking Services // Finance & Development.- September 2012.- Vol. 49.- № 3.- P. 42-43. **18.** Gavras P. Ratings Game // Finance & Development.- March 2012.- Vol. 49.- № 1.- P. 34-37. **19.** Igan D., Mishra P. Making Friends // Finance & Development.- June 2011.- Vol. 48.- № 2.- P. 27-29. **20.** Kumhof M., Rancière R. Leveraging Inequality // Finance & Development.- December 2010.- Vol. 47.- № 4.- P. 28-31. **21.** Lagarde Ch. Fragmentation Risks // Finance & Development.- September 2012.- Vol. 49.- № 3.- P. 26-27. **22.** Minoiu C. Caught in the Web // Finance & Development.- September 2012.- Vol. 49.- № 3.- P. 15-17.

Надійшла до редколегії 09.08.2012

УДК 657.6

О.О. ФАЛЬЧЕНКО, ас., НТУ «ХПІ», Харків
Н.Б. ТОКАР, ас., НТУ «ХПІ», Харків

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК ТА КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ У ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ АУДИТУ

В статті розглядаються питання поняття та визначення ознак і критеріїв оцінки фінансової звітності у зарубіжній практиці аудиту.

Ключові слова: аудит, оцінка фінансової звітності, методика вибірки, методи та прийоми аудиту, ознаки та критерії оцінки

В статье рассматриваются вопросы, касающиеся определения признаков и критериев оценки финансовой отчетности в зарубежной практике аудита.

Ключевые слова: аудит, оценка финансовой отчетности, методика выборки, методы и приемы аудита, признака и критерии оценки

The questions of concept and determination of signs and criteria of estimation of the financial reporting in foreign practice of public accountant are probed in the article.

Keywords: audit, estimation of the financial reporting, methods of selection, methods and receptions of audit, sign and criteria of estimation

Вступ. Загальновідомо, що аудит являє собою незалежну перевірку фінансової звітності та висловлення думки щодо неї. Основною проблемою у досягненні цієї мети аудиту є вирішення питання, як і на що саме спрямувати роботу аудитора. Це центральне питання методології проведення аудиту. Проте стосовно тлумачення поняття аудиту та його складових у зарубіжній спеціальній літературі та аудиторській практиці єдиної думки і єдиного підходу немає.

© О.О. Фальченко, Н.Б. Токар, 2012